

Aansprakelijkheidsrecht in het onderwijs

Jozef Bullen

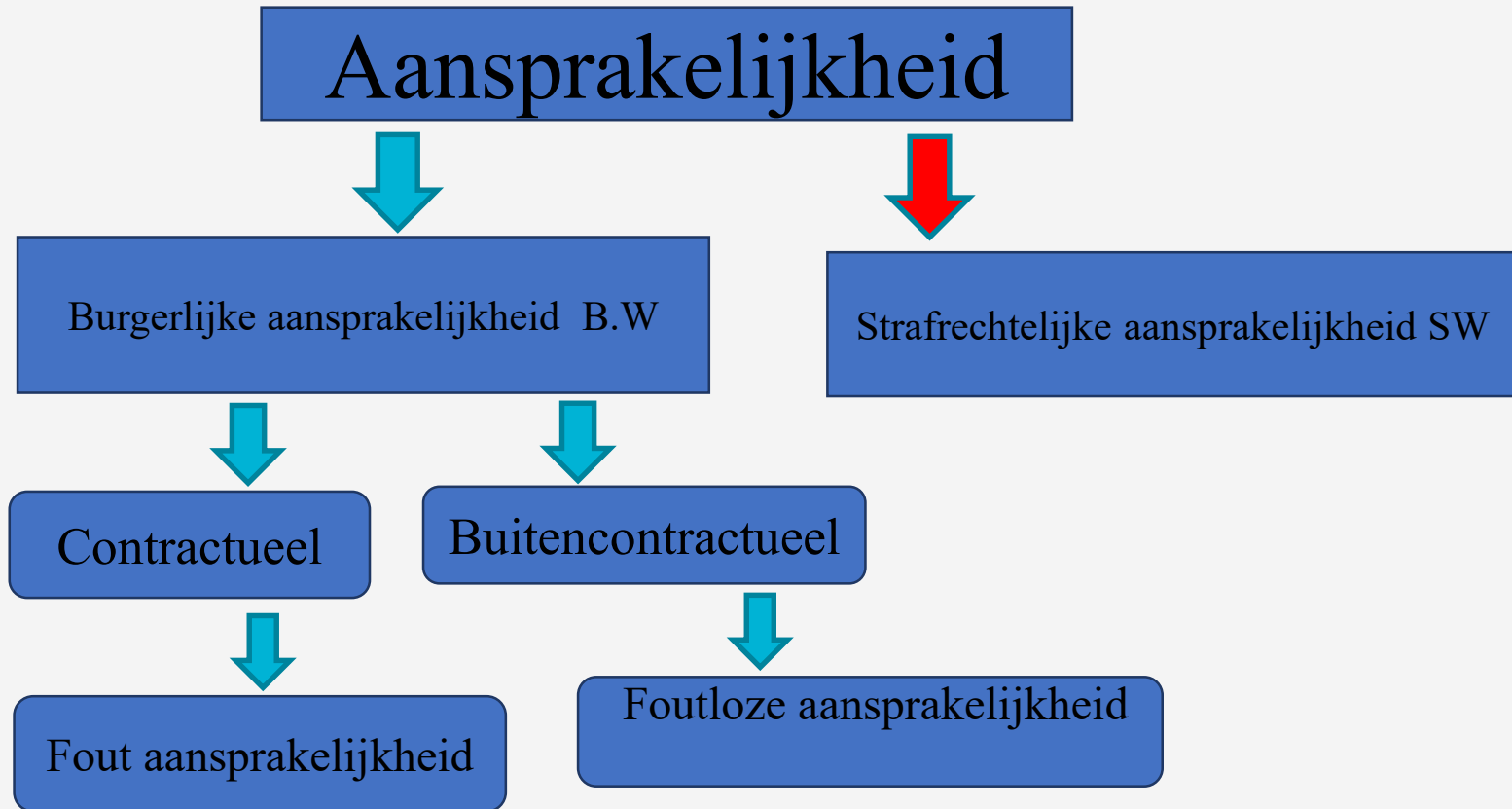
Preventieadviseur N1

2020-2021

Bronvermelding

- Klasse
- Gids voor leerkrachten
- Schooldirect
- Preventiedienst GO!
- Jurist Patrick Goossens (Ethias)
- Bénédicte Leroi en Frank Ornelis (Interuniversitair Centrum voor Onderwijsrecht KUL)
- Ria Janvier (Hoogleraar UIA)
- Meester Astrid Clabots
- Jurist Ann Beckers (GO!)
- Meester Riet Rombaut

Aansprakelijkheid -> zie B.W en SW.

Burgerlijke aansprakelijkheid (BA)

Loopt iemand anders schade op door jouw fout, onvoorzichtigheid of nalatigheid?

Dan ben jij daar aansprakelijk voor. Dat betekent dat je verplicht bent om het slachtoffer schadeloos te stellen

Je herstelt de schade of betaalt een schadevergoeding.

Het 'burgerlijke' wijst erop dat de schade berokkend wordt door de ene burger aan de andere burger, en bijvoorbeeld niet aan de staat.

Als de schade het gevolg is van een ongeluk waarbij niemand schuld treft, is ook **niemand aansprakelijk**.

Strafrechtelijke aansprakelijkheid

Strafrecht gaat over regels die, als ze niet nageleefd worden, bestraft worden. Een strafrechtelijke fout is dus een fout waarmee je een inbreuk op de wet begaat. Zo ben je strafrechtelijk aansprakelijk als je een misdrijf pleegt.

Je kan ook tekortschieten aan een regel door op een bepaalde manier te handelen of net niet te handelen. Door te verzuimen of na te laten iets te doen kan je immers ook een regel uit het strafrecht overtreden. Een duidelijk voorbeeld is iemand niet helpen die in nood verkeert.

Dat je schuldig bent aan het niet nakomen van de regel moet bewezen worden: geen straf zonder schuld. Vanzelfsprekend kan je **voor strafrechtelijke fouten geen verzekering afsluiten**.

In het Belgische strafrecht bestaan er drie soorten van misdrijven: overtredingen, wanbedrijven en misdaden. Overtredingen zijn het minst erg, misdaden zijn het ernstigst.

Strafrechtelijke aansprakelijkheid

Voorbeelden:

Nachtlawaai maken is een **overtreding**.

Iemand zo hard naar buiten sleuren tijdens jouw evenement dat die persoon gewond raakt, is een **wanbedrijf**.

Racisme en xenofobie zijn **wanbedrijven**.

Aanranding van de eerbaarheid van een minderjarige is een **misdad**.

Als je veroordeeld wordt voor het overtreden van wetten en regels, kan een burgerlijke partij die denkt schade geleden te hebben door jouw daad ook vlugger een schadevergoeding afdwingen via een rechtbank.

BA - Foutaansprakelijkheid

- Burgerlijke Wetboek
 - Bij foutaansprakelijkheid zijn er twee artikels uit het burgerlijk wetboek van belang
 - Art. 1382 -> Elke daad van de mens, waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, verplicht degene door wiens schuld de schade is ontstaan, deze te vergoeden.
 - Art. 1383 -> Niet alleen wanneer de schade is ontstaan door een daad, maar ook door een nalatigheid of door een onvoorzichtigheid.

Aansprakelijkheidsrecht

- **Schade**

- **Schade** wordt gezien als het verlies van een voordeel, waarbij er rechtmatig belang op het behoud van het voordeel moet worden aangetoond.
- **Schade** kan van materiële en morele aard zijn.
- **Schadevergoeding** kan enkel uitgekeerd worden indien de schade vast staat en zeker is, indien dit niet zo is, is er enkel recht op een provisionele vergoeding.
- **Schade** kan ook bestaan in het verlies van een kans.

Onderwijs

Burgerlijke aansprakelijkheid art 1384 BW

- ... de onderwijzers en de ambachtslieden, voor de schade door hun leerlingen en leerjongens veroorzaakt gedurende de tijd dat deze onder hun toezicht staan.
- De hierboven geregelde aansprakelijkheid houdt op indien de ouders, onderwijzers en ambachtslieden bewijzen dat zij de daad welke tot die aansprakelijkheid aanleiding geeft, niet heeft kunnen beletten.

Schoolongevallen

- Markante cijfers ETHIAS:
 - Op de speelplaats: 34,76%
 - Lichamelijke opvoeding: 30,48%
 - Praktijklessen: 7,18%
 - Diversen: buiten de school, internaat, sport, van thuis naar school en omgekeerd, ...27,66%

Wat dekt de schoolpolis?

- De schoolpolis: dekt de aansprakelijkheid van de leerkracht en schade door de gebreken van een gebouw
- De polis beroeps- en bestuurdersaansprakelijkheid: dekt administratieve fouten
- **Wat is nooit gedekt?**
 - Contractuele aansprakelijkheid (huurovereenkomst)
 - BA leerling +16 als hij/zij opzettelijk handelt of onder invloed
 - Schade aan roerende of onroerende goederen van de IM
 - Schade als gevolg van diefstal
 - Beoefenen 'extreme sporten'

Is een extra verzekering nodig?

- Neen, de **schoolpolis** geeft voldoende dekking.
- Onderwijzend personeel **kan** een extra verzekering nemen bij **ETHIAS – Academic** (bijlessen, agressie, geweld tegen leerkracht + rechtsbijstand bij een procedure voor de rechtbank)
- Wat wordt betaald door de **schoolpolis** bij aansprakelijkheid?
 - lichamelijke schade
 - tot € 15.000.000
 - materiële schade (broek)
 - tot € 1.250.000

Zware fout

- De meeste schoolpolissen bevatten een opsomming van zware persoonlijke fouten die de maatschappij onder geen enkele voorwaarde verzekert.
 - Een opzettelijke daad (een leerling slaan)
 - Een fout onder invloed van drank of drugs
- Een opzettelijke fout is nooit verzekerbbaar!

Onderwijzend personeel – bonus pater familias

- De goede huisvader (Latijn: *bonus pater familias*) is een juridisch principe dat ervan uitgaat dat iemand zich redelijkerwijze als een verantwoord persoon gedraagt die alles doet wat nodig is om (voorzienbare) schade te voorkomen.
- **Dit wordt altijd van het onderwijzend personeel, in welke hoedanigheid ook, verwacht!**
- Het onderwijzend personeel kan echter enkel persoonlijk aansprakelijk worden gesteld indien hem/haar opzet, een zware fout of een gewoonlijk voorkomende lichte fout kan worden verweten.

Mogelijke valkuilen (1) FOCUSTOETS

Organiseer een veilige en goed toegankelijke school, ook voor rolstoel-leerlingen.

Plaats overzichtelijke pictogrammen die duidelijk de schoolaccommodaties weergeven.

Voorzie duidelijke evacuatieplannen bij brand en ander onheil. Organiseer regelmatig een evacuatieoefening. Voorzie hierbij een didactisch luik: toon bv. een film van een evacuatieoefening bij brand.

Organiseer een correcte keukeninfrastructuur die voldoet aan de HAAP-regelgeving.

Doe regelmatig een update van het schoolreglement en pas de regels/afspraken met leerlingen, ouders en derden consequent toe.

Voer een doordacht beleid rond intra- en extramuros activiteiten. Een duidelijke afsprakennota die wordt gecommuniceerd met de ouders is essentieel. Hou zeker rekening met de 'verwachte' maturiteit van de leerlingen/studenten.

Pas de regels rond toezicht consequent toe en controleer regelmatig op de uitvoering.

Leer de leerlingen/studenten veilige machines correct gebruiken volgens de instructiefiches. Doe dit repetitief.

Laat labo-oefeningen in het scheikundelokaal steeds uitvoeren onder toezicht.

Organiseer de stages op een veilige plaats. Controleer zeker de stagplaats op voorhand.

Het gebruik van speeltuigen is OK maar zorg ervoor dat deze tijdig gekeurd zijn.

Speeltuigen die stuk zijn stel je best onmiddellijk buiten dienst en laat deze ASAP herstellen.

Mogelijke valkuilen (2) FOCUSTOETS

Voer een coherent en veilig beleid rond de voedselbedeling op school.

(Soepbedeling, maaltijden, automaten, ...) Zorg voor voldoende toezicht bij kleutertjes.

Preventieverslagen vereisen een onmiddellijke opvolging. Stel prioriteiten in de aanpak.

Stel veilige toestellen correct op in de turnlokalen. De begeleiding tijdens de oefeningen/spongen is fundamenteel.

Houd actief toezicht tijdens het zwemmen.

Blijf consequent bij de naleving van afspraken rond het leerlingenvervoer en houd toezicht tijdens het leerlingenvervoer.

Controleer regelmatig de actuele toestand van de speelplaats. Let vooral op voor mogelijk valgevaar.

Controleer regelmatig het vrijhouden van vluchtwegen in en rond de school.

Controleer de naleving van de HACCP-regelgeving op school.

Bewaar de gevaarlijke stoffen achter slot.

Volg steeds de verplichte keuringen op. Doe geen aankopen van materiaal zonder advies van de preventieadviseur.

Heb oog voor de veilige weg van thuis naar school en omgekeerd! Overleg eventueel met de lokale politie.

...

Voorbeeld 1 Pretpark

- Einde schooljaar: bezoek pretpark.
 - Vooraf goed uitmaken of zij daar oud genoeg voor zijn.
 - 10 jarigen laat men zo maar niet los in een pretpark. Voor 16 jarigen ligt dat anders, en dan nog hangt het van de klas af.
 - Je kunt onmogelijk achter elke leerling aanhollen, je kunt hooguit de ronde doen.
 - Als je ziet dat leerlingen gevaarlijke toeren uithalen is het je plicht te reageren.

Voorbeeld 2 Speelplaats

- Een leerling van 15 j. laat plots iemand op de speelplaats struikelen. Die persoon valt. Hij breekt zijn bril, heeft een gescheurde broek (knie) en moet naar de dokter voor verzorging.

Wie en wat wordt vergoed?

- De schoolverzekering betaalt zowel lichamelijke als materiële schade voor schade aangericht door leerlingen beneden de 16 jaar.
- Boven de 16 jaar wordt door de SV enkel de lichamelijke schade (opleg verzorgingskosten) vergoed.

Voorbeeld 3 **Schaar**

- Knutselopdracht in de derde kleuterklas.

Er staan melkdozen klaar om te knutselen. Bij deze dozen ligt een schaar. Een van de kleuters neemt de schaar en voor de juf het kan verhinderen steekt het kereltje er een vriendinnetje mee in het oog.

- De ouders van het slachtoffer dienen klacht in tegen de school.
- De ouders van het andere kind wijzen de juf aan als aansprakelijke.
- De rechter oordeelt in eerste instantie dat de juf inderdaad aansprakelijk is. De schoolverzekering moet betalen.

Voorbeeld 3 **Schaar**

- In beroep valt er een ander verdict.
 - Een kind van een derde kleuterklas moet weten dat een schaar een gevaarlijk voorwerp is, waarmee je voorzichtig moet omspringen, laat staan iemand in de ogen prikken.
 - De ouders hadden dit hun kind al lang moeten inprenten.
 - Een geval van gebrek aan goede opvoeding dus en de aansprakelijkheid wordt van de school afgewenteld.
 - Aansprakelijkheid is dus cumulatief.
 - Het is niet omdat ouders hun kind om kwart over acht afzetten aan school, dat zij niet aansprakelijk zijn voor wat zoon- of dochterlief daar binnen uitspookt.

Voorbeeld 4 8ste lesuur naar huis

- Een donderdag in januari, veel zieke leerkrachten en dus besluit de directie voor het laatste lesuur niet in een vervanging te voorzien.
 - De leerlingen mogen een uur vroeger naar huis.
 - Jan rijdt met zijn fiets naar huis, maar wordt aangereden. Hij is lichtgewond.
 - Voor de schoolverzekering is het afwijkende tijdstip geen punt. De lichamelijke schade wordt altijd vergoed. Materiële schade wordt nooit vergoed.
 - Opgelet: Directie moet toestemming hebben verleend en er moet een schriftelijk bewijs zijn (nota in de agenda)

Voorbeeld 5 EMA

- Wij begeleiden met enkele leerkrachten een honderdtal leerlingen uit het 3de en 4 de leerjaar SO naar Londen. (4 dagen, 3 overnachtingen)
- Op een bepaalde namiddag zouden wij de leerlingen gedurende enkele uren vrij laten shoppen. Natuurlijk kunnen de begeleiders niet overal tegelijk zijn om een oogje in het zeil te houden.
- Vraag: kan dit en moeten wij een soort nachtwake afspreken om toezicht te houden 's nachts?

Voorbeeld 5 EMA

- Niet enkel bij jonge kinderen moet u twee keer nadenken. Adolescenten die verstandelijk of motorisch een zekere vrijheid niet aankunnen, mag u niet zomaar laten gaan. Als u echter gewone leerlingen enkele uren vrij geeft, gaat u uw boekje niet te buiten. Al moet u wel opletten met leerlingen van wie geweten is dat ze van zulke vrijheid profiteren en al eerder iets hebben mispeuterd.
- Op de vraag of u een nachtwake moet organiseren, luidt het antwoord nee, maar ook hier moet u rekening houden met de situatie.
- Het is in ieder geval aangeraden een duidelijke afsprakennota te maken met de deelnemers en deze te laten tekenen door de ouders.

Voorbeeld 6 Toezicht groep

- Drie klassen worden tijdelijk onder de hoede van één leerkracht geplaatst. De leerkracht moet dus meer dan 60 leerlingen in het oog houden.
- Een leerling onttrekt zich aan het toezicht, gaat spijbelen en krijgt een zwaar ongeval buiten de school.
- Kan de leerkracht aansprakelijk gesteld worden?

Voorbeeld 6 Toezicht groep

- In dit geval kan de inrichtende macht aansprakelijk gesteld worden.
Het hangt ook weer af van de vraag om wat voor leerling het gaat: leeftijd, normaal gedrag enz. en over de precieze situatie. Als er bijvoorbeeld veel leerkrachten ziek zijn is het niet altijd mogelijk de opvang van zo'n grote groep door één persoon te vermijden.
- Mogelijk gaan de ouders en de school solidair aansprakelijk gesteld worden.

Voorbeeld 7 **Zwemmen**

- Je begeleidt een groep leerlingen naar het zwemmen. Tijdens de zwembeurt zit je in de kantine. Er is immers toch een reddingsdienst.
- Kan dit?

Voorbeeld 7 Zwemmen

- Neen
- Redders en begeleiders vullen elkaar aan.
- BA van beiden kan aangesproken worden, eventueel verdeeld.
- Je moet aan de kant staan, ook als je niet kan zwemmen (begrip toezicht)

Voorbeeld 8 **Werkplaats**

- In een praktijklokaal werken de leerlingen op machines zonder noodstop.
Een leerling, werkend zonder PBM's raakt gekneld, met ernstige lichamelijke gevolgen (ziekenhuisopname)
- Is de leraar verantwoordelijk ?

Voorbeeld 8 Werkplaats

- Ja maar
- Begrip “hiërarchische lijn” vormt een cascade
 - Leraar is aansprakelijk op grond van toezicht
 - TA / TAC is aansprakelijk op grond van organisatie van de praktijklokalen en preventiebeleid
 - Directeur is aansprakelijk op risicobestendigend beleid

Voorbeeld 9 leerling wegsturen

- Als men een leerling naar het secretariaat wil sturen, moeten zij dan met twee gaan?
 - Voor de verzekering maakt dit niets uit.
 - Let op het waarom (ziek?, straf?, papieren halen?)
 - Maak afspraken: hoe lang weg, briefje mee om te laten tekenen, betrouwbare leerling mee, via gsm secretariaat verwittigen ...

Voorbeeld 10 toezicht speelplaats

- Tijdens het toezicht dient een leerkracht plots het toezicht te verlaten.
 - Duidelijk eerst afspraken maken vooraf
 - Secretariaat of directie verwittigen
 - Reserve persoon toezicht opnemen in afsprakenregister en lijst opstellen (reserve neemt toezicht over)

Voorbeeld 11 viering 100 dagen

- 100-dagen viering, laatstejaars lopen verkleed door de gangen. In principe mogen ze niet in de klassen. Toch loopt een leerling onherkenbaar vermomd een klas binnen en gooit een vloeistof in het gelaat van de leraar.
Hij loopt weg en is niet bekend.
Wie betaalt de oogarts voor de leraar ?

Oplossing voorbeeld 11

- De schoolpolis dekt voor het personeel alleen de Burgerlijke Aansprakelijkheid
- Ongeval = arbeidsongeval
- Dus: arbeidsongevallenverzekering
- Bronvermelding -> gids voor leraren

Klacht -> rechter houdt rekening met

- De leeftijd van de leerling (graad van zelfstandigheid)
- Onderscheidingsvermogen van kinderen (wat kan en wat kan niet)
- De opgedane ervaring / opvoeding ouders
- De gemaakte afspraken
- De aard van de les / activiteit
... en ook met
- Het leerplan
- Schuldbekwaamheid - toerekeningsvatbaarheid (minderbegaafden)

Klacht -> rechter houdt rekening met

- Bonus pater familias – goede huisvaderprincipe – hoe zou ik willen dat er met mijn kind zou gehandeld worden ...
 - Accent op de vooruitziende handeling van het onderwijzend personeel
 - Proactief afspraken maken en toezien op naleving
- Redelijkheidsprincipe: vb het sneeuwt overvloedig, de school heeft maar één klusjesman. Hij maakt in de ochtend de ingang sneeuwvrij. Er glijdt iemand uit rond 10 uur ...
- Zorgvuldigheidsprincipe: vb inschatten van risico's, risico's inperken

Enkele begrippen

- **Argument**
Het plotse, niet te voorkomen of onverhoedse karakter van bepaalde door de leerlingen gestelde daden.
- **Onrechtstreekse aansprakelijkheid**
De leraren die rechtens of in feite gezag over anderen hebben, moeten dit aanwenden om hen te beletten schade aan te richten.
Automatisme van de schuld (“vermoeden”, geen bewijs nodig)
- **Rechtstreekse aansprakelijkheid**
De leraar moet zijn gezag aanwenden om te verhinderen dat leerlingen zichzelf, hetzij individueel, hetzij collectief, in een gevaarlijke situatie brengen.
- **Schuldig verzuim** = een zware fout: correctionele vervolging
- **Fout**
Hij / zij die zich in de gegeven omstandigheden anders gedraagt dan hij /zij zich had moeten gedragen
 - Kernbegrippen:
 - Gedrag van een “goede huisvader”
 - Gedrag van een normaal zorgvuldig en voorzichtig persoon

Misdrijf -> kwalificaties

- **Overtreding.**

Dit is de lichtste vorm van een misdrijf -> **politierechtbank**.
(nachtlawaai, openbare dronkenschap, inbreuken op de verkeersveiligheid, ...) max. zeven dagen gevangenisstraf of een geldboete van ten hoogste 25 € x de opdecimen.

- **Wanbedrijf.**

Kan bestraft worden met een gevangenisstraf van min. acht dagen tot maximum vijf jaar of een geldboete van ten hoogste 26 € x de opdecimen. (diefstal, misbruik van vertrouwen, oplichting, slagen en verwondingen) -> **correctionele rechtbank**.

- **Misdaad.**

Minimum 5 jaar , dwangarbeid of een geldboete van minstens 26 € x de opdecimen. Meest ernstige misdrijf. Ook poging tot het plegen van een misdaad is strafbaar! (aanranding, verkrachting, moord, ...)

Hof van Assisen.

Enkele tips

- Zet een leerling nooit uit de klas zonder toezicht.
- EMA: maak een afsprakennota, laten tekenen door de ouders.
- Gebruik machines door leerlingen: laat de instructies lezen en toepassen. Controleer gebruik PBM's.
- Meldt alle ongevallen en bijna ongevallen.
- Laat leerlingen nooit zonder toezicht in een klaslokaal enz. Laat ook nooit een rij leerlingen alleen vertrekken.
- Het toezicht op de speelplaats is geen statische opdracht. Wandel rond, observeer en kom tussen bij gevaarlijke situaties.
- Help leerlingen/collega's in nood (EHBO, 100 bellen,...)